

Stanovisko Evropského výboru regionů Posílení místní správy a zastupitelské demokracie prostřednictvím nových nástrojů digitální technologie

(2021/C 37/08)

Zpravodaj: Rait PIHEL GAS (EE/Renew Europe), předseda zastupitelstva obce Järva

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ

1. uznává, že vlády a veřejné orgány na všech úrovních čelí stále složitějším a bezprecedentnějším výzvám, jež sahají od globalizace, hospodářského rozvoje a dopadu technologií přes změnu klimatu a demografické změny až po bezpečnost, dezinformace, zdravotní problémy a radikalizaci;
2. vítá politickou prioritu Evropské komise učinit „Evropu připravenou na digitální věk“ a výzvu předsedkyně von der Leyen k přechodu na nový digitální svět založený na evropských přednostech a hodnotách. Podporuje politickou prioritu „Nový impuls pro evropskou demokracii“ a závazek předsedkyně Komise usilovat o demokratičtější účast v rozhodovacím procesu EU a o jeho větší transparentnost;
3. vítá závazek Evropské komise k podpoře zelené a digitální transformace, jak se to odráží v jejím novém návrhu víceletého finančního rámce na období 2021–2027, a přidělení 8,2 miliard EUR na program Digitální Evropa (1);
4. podporuje návrh Evropského parlamentu uvedený v jeho postoji ke konferenci o budoucnosti Evropy přijatém dne 15. ledna 2020, zařadit „digitální transformaci“ mezi politické priority konference. Souhlasí s jeho názorem, že účast občanů na konferenčním procesu a konzultace by měly být pořádány „s využitím nejúčinnějších, nejinnovativnějších a nejvhodnějších platforem, včetně online nástrojů, a měly by mít dosah do všech regionů EU, aby bylo zaručeno, že se do probíhající konference mohou zapojit všichni občané“; zdůrazňuje, že by konference měla sloužit jako testovací prostředí pro rozvoj některých forem strukturovaného a stálého dialogu s občany o záležitostech EU, jenž se bude muset do značné míry opřít o digitální prostředky a inovativní postupy, a to nejen vzhledem k omezením vyvolaným pandemií COVID-19;
5. připomíná relevantní a kontextové postoje z dřívějších stanovisek VR:
 - Stanovisko *Místní a regionální pohled na podporu inovací ve veřejném sektoru prostřednictvím digitálních řešení*, přijato na plenárním zasedání VR dne 30. listopadu 2017 (2). VR chápe digitalizaci administrativy jako prostředek k poskytování lepších služeb občanům a potvrzuje klíčovou úlohu, kterou při modernizaci veřejného sektoru musí hrát místní a regionální orgány. Vyzývá veřejný sektor, aby se zasazoval o inovace vycházející z potřeb uživatelů a zajistil nediskriminační přístup k digitálním službám pro všechny občany a podniky. Zdůrazňuje rovněž potřebu spolupráce a výměny osvědčených postupů mezi správními orgány, a to i přes hranice.
 - Stanovisko *Akční plán pro „eGovernment“ na období 2016–2020*, přijato na plenárním zasedání VR dne 11. října 2016 (3). VR vítá zásadu, podle níž by „digitální“ poskytování služeb orgány veřejné správy mělo být standardní, a zdůrazňuje, že je potřeba podpořit dlouhodobou činnost ke zvýšení digitálního začleňování, aby mělo více lidí přístup k infrastruktuře a získávání dovedností, a mohlo využít příležitosti, jež nabízí digitalizace. VR souhlasí s tím, že otevřená správa otevřeně poskytující údaje a služby bezpečným způsobem je důležitá ke zvýšení transparentnosti, účinnosti a přehledu. Zároveň

(1) Rozpočet EU, který je motorem evropského plánu na podporu oživení (COM(2020) 442 final).

(2) COR-2017-03529-00-00-AC-TRA (Úř. věst. C 164, 8.5.2018, s. 34).

(3) COR-2016-02882-00-01-AC-TRA (Úř. věst. C 88, 21.3.2017, s. 54).

poukazuje na to, že některé informace a osobní údaje potřebují vysokou úroveň ochrany. VR dále podporuje zásadu přeshraničního rozměru jako standardu pro elektronickou veřejnou správu prováděnou orgány veřejné správy a zdůrazňuje, že místní a regionální orgány v příhraničních regionech mohou hrát klíčovou úlohu při zjišťování a rozvoji přeshraničních služeb, které jsou relevantní, účinné a bezproblémové.

— Stanovisko *Nová agenda dovedností pro Evropu*, přijato na plenárním zasedání VR dne 7. prosince 2016 ⁽⁴⁾. VR žádá investice do digitálních dovedností a odborné přípravy a vnímá digitalizaci jako příležitost k řešení řady problémů v oblasti vzdělávání;

6. zdůrazňuje, že digitální transformace nemusí probíhat kvůli technologii, ale že změny musí vycházet z potřeb a očekávání občanů, pro což je třeba vyvinout ty nejtransparentnější, nejinkluzivnější, uživatelsky nejprívětivější, nejbezpečnější a nákladově nejefektivnější odpovědi. Znamená to, že nové výzvy vyžadují změny také na místní a regionální úrovni, jejichž provádění závisí nejen na schopnosti rozpoznat tyto potřeby, ale také na ochotě provádět ty nejvhodnější změny. V moderní demokracii nestačí zastupitelskou demokracii pravidelně vykonávat, ale členy společnosti, jakož i zájmové skupiny a organizace je třeba neustále zapojovat. Začlenění a účast vedou k lepším rozhodnutím, posilují demokracii, pocit sounáležitosti a ochotu sám přispívat k rozvoji regionu;

7. konstatuje, že ačkoli se tradiční vztahy mezi občany a politiky výrazně mění, vzniká nová digitální politická scéna, na níž mohou nové nástroje digitální technologie pomoci nalézat nová řešení a reagovat na výzvy, podporovat inovace a hospodářský růst, zlepšit poskytování veřejných služeb, prostřednictvím nových a odlišných způsobů zvýšit účast občanů, zlepšit místní správu a doplnit a posílit demokracii;

8. domnívá se, že demokratické procesy by se měly vyvíjet a přizpůsobovat změnám a využívat příležitostí souvisejících s novými digitálními technologiemi a nástroji IKT, které mají potenciál zlepšit kvalitu rozhodování, podporovat účast, komunikaci a dialog, posilovat aktivní občanství a zapojení do politického života, zlepšovat transparentnost a odpovědnost a posilovat legitimitu našeho demokratického systému;

9. domnívá se, že zavádění elektronických řešení v místních a regionálních orgánech je vynikající příležitostí k účinnému poskytování vysoce kvalitních veřejných služeb občanům. Již vyplňování elektronických formulářů přináší občanům i veřejným orgánům časovou úsporu, takže zaměstnanci těchto orgánů mohou věnovat více času a pozornosti jiným administrativním úkolům. Různé elektronické aplikace navíc členům společnosti umožňují, aby se účastnili rozhodovacího procesu a monitorování výkonu správy v příslušných místních orgánech v reálném čase;

10. domnívá se, že místní a regionální úroveň správy jsou přirozenými oblastmi pro uplatňování „digitální transformace“. Opakuje, že používání nových nástrojů digitální technologie poskytuje příležitosti k vytvoření nového prostředí pro konzultace a účast, poskytování vysoce kvalitních informací, analýze reakcí veřejnosti, šíření úsilí do odlehklých oblastí, navazování komunikace s nejvíce znevýhodněnými občany, začleňování dovedností, vědomostí a odborných znalostí občanů a „spoluvytváření“ politiky v souladu s jejich potřebami a očekáváními;

11. vybízí místní a regionální orgány, aby „šly cestou digitalizace“ a digitální technologie v maximální míře využívaly k dalšímu usnadňování účasti občanů na politice a rozhodování prostřednictvím využívání nových nástrojů digitální technologie, zvyšování transparentnosti, inkluzivnosti a schopnosti rozhodovacího procesu reagovat, a aby budovaly dialog a důvěru, které jsou pro řádnou správu věcí veřejných zásadní. Spolu s tím je naléhavě nutné rozvíjet digitální dovednosti;

12. opakuje, že je důležité začlenit do rozhodovacího procesu příspěvky občanů a zajistit návazné kroky. Zdůrazňuje, že nedostatečná schopnost politických činitelů reagovat vede ke zklamání a nedůvěře, a poukazuje na to, že pro fungování místní demokracie je důvěra občanů v orgány veřejné správy zásadní;

⁽⁴⁾ COR-2016-04094-00-01-AC-TRA (Úř. věst. C 185, 9.6.2017, s. 29).

13. zdůrazňuje, že účast občanů by měla být založena na účinném a nediskriminačním přístupu k informacím a znalostem. Zdůrazňuje, že je třeba omezit digitální propast posílením postavení lidí prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy, včetně vzdělávání a odborné přípravy v oblasti digitálních dovedností a mediální gramotnosti, upřednostnění programů digitálního vzdělávání pro všechny demografické skupiny se zvláštním zaměřením na starší lidi a jiné zranitelné či marginalizované skupiny, a rozšíření odborné přípravy a vzdělávání do venkovských a odlehklých oblastí;

14. zdůrazňuje, že je třeba do veřejného života zapojit mladé lidi. Konstatuje, že nová, „digitální“ generace má dovednosti v oblasti technologie a mediální gramotnosti. Domnívá se proto, že využívání přístupů nové digitální technologie k politickým a rozhodovacím procesům může být účinným nástrojem pro posílení jejich zapojení a účasti;

15. konstatuje, že digitalizace je náročná na zdroje. Vyzývá všechny úrovně veřejné správy, aby na tyto cíle vyčlenily odpovídající finanční, lidské a vzdělávací zdroje a zajistily cenově dostupnou a vysokorychlostní digitální infrastrukturu, zejména v okrajových, venkovských a hospodářsky méně rozvinutých oblastech, a aby zaručily, že bude přístupná všem, včetně osob se zdravotním postižením a starým lidem; za tímto účelem připomíná, že „výraz ‚digitální soudržnost‘ je dalším důležitým rozměrem tradiční koncepce hospodářské, sociální a územní soudržnosti zakotvené ve Smlouvě o EU“⁽²⁾;

16. zdůrazňuje, že využívání digitální technologie se opírá o používání dat, které je možné díky shromažďování údajů a generování údajů. Vyzývá proto k dodržování práva na soukromí a ochranu údajů a k tomu, aby byly osobní údaje vyžadovány a využívány v minimální míře, která je relevantní a nezbytná pro dosažení daných specifických cílů. Dále vyzývá k prosazování bezpečného a chráněného internetového prostředí a digitálních služeb a k poskytování odpovídajících informací občanům, pokud jde o využívání jejich údajů a související bezpečnostní opatření a účinné nápravné prostředky v případě porušení těchto práv, včetně silného evropského právního rámce, aby se zabránilo jejich nedůvěře a nespokojenosti. Zdůrazňuje za tímto účelem potřebu zapojit různé aplikace umělé inteligence, ve kterých člověk zůstane na prvním místě a které budou používány způsobem, jenž podporuje inteligentní systémy občanství a otevřenou správu věcí veřejných, a tudíž posilování demokracie;

17. varuje, že platformy sociálních médií usnadňují šíření dezinformací, zavádějících informací a nenávistných projevů, které mohou narušovat demokracii a důvěru ve veřejné instituce. Vyzývá k většímu úsilí o rozvíjení digitálních dovedností týkajících se médií a vybízí místní politické činitele, aby využívali stávajících digitálních nástrojů, on-line platform a sdělovacích prostředků k tomu, aby pozitivně komunikovali a spolupracovali s občany a dalšími zainteresovanými stranami;

18. považuje za důležité, aby místní a regionální orgány využívaly vhodné vlastní digitální kanály, jež jim umožní oboustrannou a rychlejší komunikaci s občany. Tím bude zajištěno, že poskytované informace budou spolehlivé a přizpůsobené místním a regionálním požadavkům;

19. domnívá se, že kromě protichůdných dopadů digitalizace mj. na sociální život lidí a svět práce, vzdělávání nebo kultury, krize způsobená onemocněním COVID-19 ukázala význam fakticky podložených a aktuálních informací, jakož i význam komunikačních kanálů, které je šíří. Ukázalo se rovněž, že místní a regionální orgány a občané musí mít možnost vzájemné komunikace a že musí být k dispozici vhodné digitální nástroje pro boj proti dezinformacím a zavádějícím informacím. Při používání těchto nástrojů musí být ovšem vždy v plném rozsahu zajištěna svoboda projevu;

20. naléhavě vyzývá k tomu, aby se věnovala pozornost rovnému a bezproblémovému přístupu k digitálním službám;

21. konstatuje, že mladá, „digitální“ generace je jednou ze skupin, na které se nejvíce cílí, pokud jde o dezinformace a nenávistné projevy. Domnívá se, že kvůli jejich velmi intenzivnímu využívání sociálních médií, nedostatečně kritické mediální kompetenci, zvláště mezi osobami s nižšími stupni vzdělání, spolu s vytvářením homogenních názorových bublin (komnata ozvěn), které vytvářejí sociální média, mohou být mladí lidé zranitelnějšími vůči politické manipulaci. Zdůrazňuje, že je třeba využívat takové nástroje digitální technologie, které jsou nejen uživatelsky vstřícné, ale také srozumitelné a přitažlivé z hlediska obsahu i koncepce a přizpůsobené sociálním a digitálním dovednostem mladých lidí ke zvýšení jejich kritického povědomí o rizicích a možnostech nových médií a digitálních technologií;

⁽²⁾ Stanovisko VR Digitální Evropa pro všechny: realizace inteligentních a inkluzivních řešení v praxi (COR-2019-03332) (Úř. věst. C 39, 5.2.2020, s. 83).

22. domnívá se, že krize COVID-19 jasně ukázala, jak důležitá může být práce na dálku. Vybízí místní a regionální orgány, aby se zamyslely nad tím, jakým způsobem by mohly rozšířit využívání tohoto režimu práce u svých pracovníků;
23. opakuje svou výzvu k intenzivní spolupráci a sdílení osvědčených postupů mezi všemi úrovněmi veřejné správy v zájmu dosažení lepšího využívání a dalšího rozšiřování digitální transformace měst a komunit. Konstatuje, že mnoho vnitrostátních, regionálních a místních případů může sloužit jako dobré příklady toho, jak lze nástroje digitální technologie využívat ve prospěch participativní demokracie;
24. konstatuje, že zavádění nových technologických řešení ještě více ztěžuje nedostatek potřebných znalostí a dovedností na úrovni veřejných orgánů, pro něž by mohlo být používání digitálních prostředků přínosné. Proto je užitečné nejprve zhodnotit úroveň digitálních dovedností, jimiž místní a regionální orgány disponují, a poté určit technologické nedostatky v rámci těchto jednotlivých orgánů i v jejich vzájemném srovnání a stanovit odpovídající potřeby, přičemž je třeba rozlišovat mezi procesem a technickým řešením. Musí být rovněž zajištěna vzájemná kompatibilita (interoperabilita) jednotlivých souborů dat a databází;
25. zdůrazňuje význam on-line nástrojů pro usnadňování partnerství mezi místními a regionálními orgány v EU i mezi nimi a partnerskými zeměmi. Domnívá se, že obnovený on-line Evropský portál decentralizované spolupráce by poskytl významnou přidanou hodnotu díky podpoře navazování kontaktů a výměny osvědčených postupů. Potvrzuje, že je připraven spolupracovat s Evropskou komisí na rozvoji tohoto digitálního nástroje;
26. očekává, že zavádění různých digitálních řešení ze strany místních a regionálních orgánů, které by se mohlo pojit s potřebou významných jednorázových investic, bude součástí celkových úvah v rámci nového rozpočtu EU v podmínkách digitální transformace;
27. souhlasí s pozičním dokumentem sdružení Association Civic Tech Europe (ACTE) z března 2020, že „rozmanitost obchodních modelů občanských technologií je klíčem k zajištění rychlých řešení, která jsou ve správné míře zaměřena na občany“, a sdílí obavu, že místní a regionální orgány v Evropské unii nemají k těmto nástrojům vždy snadný přístup, neboť jsou často vyvíjeny coby platformy software jako služby (Software as a Service, SaaS) ⁽⁶⁾, které jsou poskytovány na základě předplatného;
28. navrhuje, že Evropský výbor regionů vypracuje opatření, jež by sloužila k motivaci a ocenění místních a regionálních orgánů a jejichž cílem by bylo, aby tyto orgány ve větší míře prosazovaly zásady otevřené a inkluzivní správy. Díky tomu by mohlo být v budoucnu vytvořeno nové kritérium kvality, jež by umožnilo měřit míru demokracie v komunitách a vyměňovat si osvědčené postupy;
29. vyzývá k tomu, aby byly na evropské úrovni vyčleněny finanční prostředky na zlepšení digitální a mediální gramotnosti občanů prostřednictvím vzdělávacích a školicích programů pro jednotlivé stupně škol, jakož i pro zaměstnance a úředníky místních a regionálních orgánů, s cílem zlepšit jejich dovednosti a znalosti o možnostech využívání a uplatňování moderních digitálních řešení;
30. doporučuje, aby místní a regionální orgány upřednostnily zavádění digitálních nástrojů ve všech fondech a programech;
31. vybízí k financování digitálních vzdělávacích nástrojů a vybavení, které pomohou zajistit celoevropsky rovný přístup ke kvalitnímu digitálnímu vzdělávání a vyučování;
32. doporučuje, aby byla v případě potřeby kritéria způsobilosti přepracována tak, aby mohly místní a regionální orgány zavádět nová digitální řešení a platformy jednodušším a hospodárnějším způsobem, což se týká i přístupu k finančním prostředkům EU pro platformy SaaS.

V Bruselu dne 10. prosince 2020.

předseda
Evropského výboru regionů
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽⁶⁾ Poziční dokument sdružení Association Civic Tech Europe (ACTE), březen 2020.